

Skolu bibliotekāru seminārs
14.03.2017
Latvijas Nacionālā bibliotēka

AUTORTIESĪBAS

Kas ir autortiesības?

- Autora tiesības aizsargāt savu darbu, atļaut vai aizliegt sava darba lietošanu, un pārvaldīt tā izmantošanu.
- Autora darbs ir radošais darbs, kura rezultātā ir radīts literatūras, zinātnes vai mākslas darbs, neatkarīgi no tā izpausmes veida, formas un vērtības.
- Visi autora darbi ir aizsargāti no to radīšanas brīža – tāpēc tos drīkst izmantot tikai ar autora atļauju (darba aizsardzība beidzas 70.gadus pēc autora nāves).

Kopēšana skolu bibliotēkās

- Atļauts kopēt/reproducēt (papīra formātā) personiskai lietošanai, fiziskai personai 15% no darba, jeb vienu sadaļu (nodaļu).
- Par reproducēšanu autoram jāsaņem taisnīga atlīdzība. Organizācija LATREPRO – valsts un pašvaldību skolām nav jāslēdz līgums, taču, ja kopēšanu nodrošina cits uzņēmums, tad nepieciešams iegūt atļauju.
- Notis aizliegts kopēt.
- Darbus, kuriem beidzies aizsardzības termiņš, drīkst kopēt neierobežotā apjomā.

Darba burtnīcu kopēšana

- Nedrīkst izgatavot kopijas no darba burtnīcas, lai tās izplatītu skolniekiem (izņemot konkrētu uzdevumu no burtnīcas).
- Drīkst izgatavot kopiju konkrētajam skolniekam, taču, ja pedagogs lūdz izveidot 20 kopijas no kādas konkrētas grāmatas priekš visiem skolniekiem, tad ir nepieciešama autoru atļauja vai skolai jāapsver grāmatu iegāde (izņemot, ja kopē vienu lapu vai attēlu, ko ievietos mācību līdzeklī/uzdevumā priekš skolēniem).

Ko nedrīkst

- Reproducētos darbus, mācību procesā radītos darbus, kur ir izmantoti citu autoru darbi, nedrīkst publicēt ārpus mācību iestādes.
- Nekādā gadījumā neievietot internetā.

Darbu izmantošana izglītības nolūkiem

- 21.pants. Darba izmantošana izglītības un pētniecības mērķiem

(1) Obligāti norādot izmantotā darba nosaukumu un autora vārdu, [...], atļauts izziņotus vai publicētus darbus vai to fragmentus izmantot izglītības standartiem atbilstošās mācību grāmatās, radio un televīzijas raidījumos, audiovizuālos darbos, vizuālos uzskates līdzekļos un tamlīdzīgi, kas tiek speciāli radīti un izmantoti izglītības un pētniecības iestādēs nepastarpinātā mācību un pētniecības procesā to darbības mērķim atbilstošā apjomā nekomerciālos nolūkos.

- Var darbu izmantot, lai:

- **radītu jaunu mācību līdzekli** – filmu, raidījumu, plakātu, uzdevumu u.tml. *It sevišķi, ja šie citu autoru darbi vai to fragmenti izmantoti**

- **nolūkā ilustrēt apgūstamo vielu**. Šādi radītie mācību līdzekļi izmantojami tikai **mācību iestādē** (tātad nav atļauts tos padarīt pieejamus internetā), turklāt šādai izmantošanai **jābūt nepastarpinātā mācību procesā un bez komerciāla nolūka**. *

- Ja grib šādi radīto darbu izplatīt tālāk, ārpus mācību iestādes, tad ir jāiegūst autoru atļauja.

Skenēšana, fotografēšana, u.c.

- Individuālam skolēnam, mācību darbam, projektam, utt
- Apjoms – tieši tik, cik nepieciešams darbam
- Nevar skenēt visu grāmatu
- Fotografēšana - nevar izsekot līdzī, daļā ārzemju bibliotēku aicina fotografēt, lai taupītu resursus

Plāģiātisms

- Plāģiātisms – cita autora darba uzdošana par savējo (apzināti vai neapzināti).
- Jāskaidro – ka vienmēr jānorāda izmantoto darbu autori, noderīgi ne tikai augstskolas studijās, bet palīdzēs arī profesionālajā karjerā izvairīties no problēmām.
- Citēšana - drīkst citēt citus autorus, taču obligāti jānorāda atsauce. Mērķis, ilustrēt mācību vielu. Nepārprotami jānorāda, ka cita autora teksts (slīprakstā, pēdiņā, pasvītrots, utt.). Citāta apjoms nav noteikts likumā, jāmeklē akadēmiskajā vidē – 3 teikumi, līdz viena rindkopa.

Citas autortiesības

- Publiskais izpildījums (Mūzikas izpildīšana, dziedāšana, dzejas un prozas lasīšana, horeogrāfija, video demonstrēšana) - par publisko izpildījumu jāsaņem AKKA/LAA licence.
- Mūzikas atskaņošana – var atskaņot bez licences tikai mācību procesā, cik tas nepieciešams mācību vielas apgūšanai. Skolas diskotēka nebūs mācību process. Valsts ceremonijās skolām nevajag licenci.
- Filmu demonstrēšana – drīkst demonstrēt tikai mācību procesā. Ja tiek rīkots filmu skatīšanās vakars, kur var ierasties arī personas, kas nav iesaistītas mācību procesā, tad ir nepieciešama licence.

Bērnu tiesību aizsardzība

- Fotografēšana – personas līdz 18 gadiem aizliegts fotografēt bez vecāku atļaujas.
- Personas dati – datus par bērnu veselību, reliģiju, vecāku politisko piederību, kontaktinformāciju (bez atļaujas) u.c. informāciju nedrīkst izplatīt, nodot citiem bērniem vai vecākiem.
- Autortiesības – arī bērnu radītie zīmējumi ir autortiesību objekti. Nedrīkst bez bērnu vecāku atļaujas bērna zīmējumu drukāt grāmatā vai publicēt ārpus skolas.

Paldies!

Jurgis.Ivans@lnb.lv